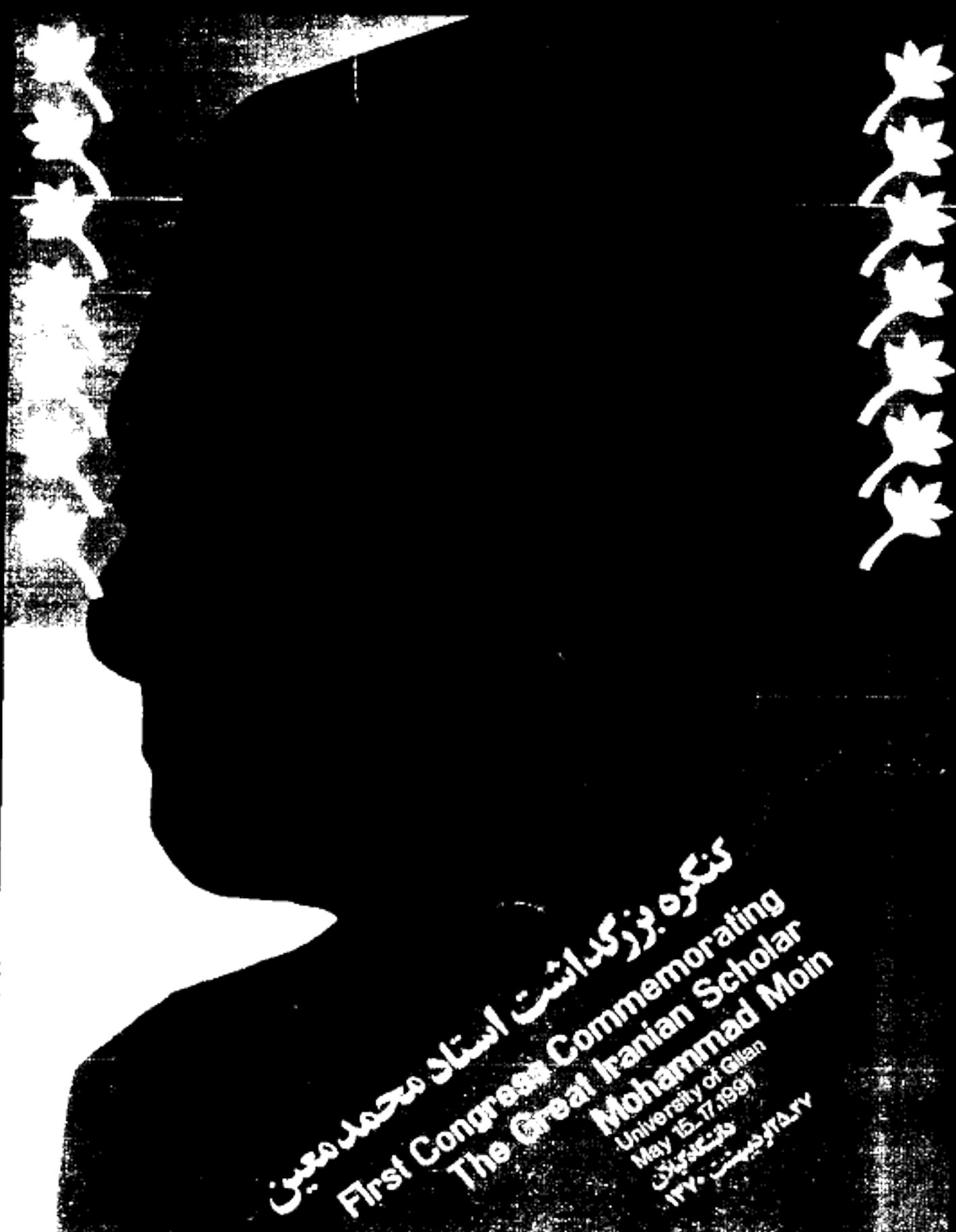

رشد امور ادبی

پیاپی ۲۰۰ روپیہ

سال ششم - شمارہ ۲۴ - پیاپی ۱۳۷۰

نکوچیل کا لشتن اسٹارڈ مخدوم عجیب
First Congress Commemorating
The Great Iranian Scholar
Mohammad Moin
University of Gilan
May 15-17, 1981
Gilan University
I.R.I.

(۱)

دانشگاه اسلامی
سازمان پژوهش و نوآوری علمی

لئنند آموزش ادب فارسی

سال ششم - شماره ۲۴ - بهار ۱۳۷۰

نشریه گروه ادب فارسی دفتر سرnamه ریزی و تألیف کتب
فارسی، تلفن ۴ - ۸۳۹۶۱ (داخلي ۷۷۸)

سرپیش: روح الله هادی
مدیر داخلي: نصرت الله محبی
مسؤول هماهنگی و تولید: فتح الله فروغی
صفحه آراء: ماکان رزاقی

محمد رشد آموزش ادب فارسی هر ماه یکبار به منظور
اعتلای دانش دیران و داشجوبیان دانشگاهها و مرکز تربیت معلم
و سایر دانش پژوهان در این رشته منتشر می‌شود. جهت ارتفای
کیفی آن نظرات ارزشمند خواه را به صدر ریسی ۱۵۸۵۵ - ۳۶۳
ارسان قرداشیم.

- رشد آموزش ادب فارسی در دیر ایش مقالات آزاد است و در هر صورت آنها برای برای نویسنده‌گان بازرسی نمی‌فرستند.
- نقل مطلب بدون ذکر مأخذ مجاز نست.
- شایعه نسبه مقالات از مطالعه پیش از پذیره صفحه نسبت نمی‌گذرد.

● آیینهٔ دستور زبان فارسی

■ احمد فرهوشی دبیر دبیرستانهای سنتی

اشتباهات را صحیح پنداشند. بعضی از دستورنویسان شیوه سنتی در مقدمه کتاب خود اظهار داشته‌اند که دستور زبان فارسی را بر مبنای زبانشناسی تألیف نموده‌اند در صورتی که با مطالعه آنها به این نتیجه می‌رسیم که ادعایی بیش نیست.

دستور زبانی می‌تواند بر مبنای زبانشناسی نوشته شود که مؤلف آن زبانشناس باشد. یکی دیگر از ضعفهای دستور زبان این است که مطالب و محتوای دستور زبانهای دوره‌های مختلف تحصیلی یک‌باخت و شیوه بهم هستند در صورتی که باید هر دوره تحصیلی دستور زبان مخصوص به خودش را داشته باشد. اکثر دانشجویان در دانشگاه همان مطالب دستور زبان را که در دبیرستان خوانده‌اند فقط با تمرین بیشتر بر روی متون ادب فارسی می‌خوانند و همین مسئله انگیزه تحقیق و بررسی مطالب دستور زبان را در ذهن داشتند. دانشجویان بوجود نمی‌آورد و نتیجه منفی به جای می‌گذارد. در خاتمه‌بهذک راههایی که موجب پیشرفت دستور زبان و اجتناب از سردرگمی در آن می‌شوند، می‌بردازیم.

۱ - ملاک والگو قرار دادن زبان معیار و به کار بردن شیوه واحد ۲ - آشنایی با مبنای زبانشناسی ۳ - توجه و برداختن به تقدیمات دستوری ۴ - نوشتن دستور زبان کامل و مرجع ویژه هر دوره تحصیلی توسعه جمعی صاحب‌نظر ۵ - گذاردن دوره‌های سازآموزی برای معلمان و دبیران ۶ - برگزاری سمینارهای دستور زبان.

زبان مشاهده می‌شود. حالا تکلیف خواننده چیست؟ کدام تعریف را باید پذیرد؟ آیا باید هر دو تعریف را پذیرد؟ اکثر تعریفهای موجود در دستور زبانهای سنتی جامع و مانع نیستند بطوری که با ذکر یک مثال می‌توان آن تعریف را نقض کرد در اینجا به ذکر یک مثال اکتفا می‌کنم مثلاً نوشته‌اند ضمیر کلمه‌ای است که به جای اسم می‌نشیند در صورتی که صفت هم می‌تواند به جای اسم بنشیند. در اوایل تولید دستور زبان، اختلافات زیادی بر سر اقسام کلمه وجود داشت و هنوز هم در مورد رسم الخط فارسی یا دستور زبان تاریخی مخصوصاً در مورد همزه و انواع الف نظرهای مختلفی وجود دارد. به طور کلی لغزش‌های دستور زبان سنتی به چند دلیل است که پاره‌ای از آنها را ذکر می‌کنم ۱ - ملاک قرار ندادن زبان معیار و نداشتن شیوه واحد. ۲ - تقلید از دستور زبانهای بیگانگان (انگلیسی - فرانسه - عربی) ۳ - تجویزی بودن دستور زبان ۴ - خلط کردن صورت و معنی ۵ - نادیده انگاشتن برتری و اهمیت گفار.

امروزه متوفانه اکثر دستورنویسان فقط زحمت رونویسی تکرار مکرات را به خود می‌دهند و در چاپ دستور زبانهای بدینگونه افراط ورزیده‌اند و با این کار خود لطمہ بزرگی به دستور زبان زده‌اند و جسون به اشتباهات دستور زبانهای که مورد استفاده قرار داده‌اند واقع نسبوده‌اند ناگاهانه اشتباهات را نشر و رواج داده‌اند و مشاهده کرت اشتباهات در اغلب دستور زبانها برای خوانندگان این توهمندی می‌کند که آنها

خواندن مقاله آقای نصرت‌الله محبی تحت عنوان جُنگ دستور یا جنگ دستور، مرا بر آن داشت مطالبی در راه سردرگمی در دستور زبان که ایشان بدان اشاره فرمودند بنویسم، البته لازم به ذکر است که در این مقاله بندۀ قصد ندارم نقدي بر دستور زبان سنتی بنویسم و هدفم ذکر عوامل سردرگمی در دستور زبان و پیشنهاد راه حل‌هایی است که از آن جلوگیری می‌کند. در مطالعه دستور زبان ما بادو اصطلاح دستور زبان سنتی و دستور زبان علمی (بس‌مبنای زبانشناسی) آشنا می‌شویم. دستور زبان سنتی مجموعه قواعدیست از درستی و نادرستی که فقط در ذهن بعضی از دستورنویسان وجود دارد و از این شیوه مرحوم میرزا حبیب اصفهانی و مرحوم عبدالعظيم خان قریب است. مهم‌ترین عاملی که ساعت سردرگمی در دستور زبان می‌شود این است که دستورنویسان شیوه سنتی برای تحقیق و بررسی، شیوه واحدی را به کار نمی‌برند و زبان معیار را ملاک والگو قرار نمی‌دهند و همین مطلب موجب بروز تناقض و اختلاف نظرهایی می‌گردد. دستورنویسان شیوه سنتی در ابتدای راه دچار اشتباه شده‌اند و تعریف نادرستی از دستور زبان ارائه داده‌اند و اخیراً با استفاده از تعریف زبانشناسان از دستور زبان تعریف خود را اصلاح کرده‌اند، البته در این مورد تناقضهایی به چشم می‌خورد به عنوان مثال آقای دکتر احمدی و دکتر انوری در کتاب دستور زبان فارسی (انتشارات قاطمی ۲ جلد) تعریف صحیح دستور زبان را ذکر کرده‌اند ولی در پشت جلد کتاب تعریف محدود شده دستور